

СЕКЦІЯ 4 МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ

РОЗВИТОК ВЗАЄМОДІЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ ІЗ ЗАКЛАДОМ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ НА ПРИКЛАДІ ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

DEVELOPMENT OF INTERACTION OF THE TERRITORIAL COMMUNITY WITH THE UNIVERSITY IN THE CONDITIONS OF DECENTRALIZATION IN THE LUHANSK REGION

У статті узагальнено особливості розвитку взаємодії територіальної громади із закладом вищої освіти в умовах децентралізації на прикладі Луганської області. Акцентовується увага на тому, що ініціаторами розвитку взаємодії територіальної громади із закладом вищої освіти можуть бути як освітня установа, так й орган місцевого самоврядування. Визначено принципи розвитку взаємодії територіальної громади із закладом вищої освіти в умовах децентралізації, до яких віднесено такі: інноваційної спрямованості, відкритості, паритетності, координації, доповнюваності, диверсифікації. Визначено переваги розвитку взаємодії територіальної громади із закладом вищої освіти. Розроблено алгоритм розвитку взаємодії територіальних громад із закладом вищої освіти. З'ясовано, що розвиток взаємодії територіальних громад із закладом вищої освіти досягатиметься шляхом створення команди прогресивних освітян університету спільно з представниками територіальних громад з активною позицією; упровадження системи взаємодії університету з територіальними громадами Луганської області на взаємовигідних умовах; об'єднання зусиль органів місцевого самоврядування із закладом вищої освіти щодо підвищення рівня життя кожного мешканця територіальної громади в згуртованій, децентралізованій, конкурентоспроможній і демократичній Україні; удосконалення системи управління освітою в регіоні відповідно до провідного європейського досвіду. Визначено, що розвиток взаємодії територіальної громади із закладом вищої освіти сприяє покращенню умов життя мешканців громади, розробленню ефективної системи взаємодії, відповідно до якої мають бути впроваджені різні форми взаємодії територіальної громади з університетом, удосконалення управління в органах місцевого самоврядування, підвищенню обізнаності населення громад у різних сферах життєдіяльності.

Ключові слова: міське самоврядування, взаємодія, територіальна громада, заклад вищої освіти, децентралізація.

The article theoretically generalizes the development features of the development of interaction of the territorial community with the institution of higher education in the conditions of decentralization in the Luhansk region. The author emphasizes attention that the initiators of the development of interaction of the territorial community with the university can be an university or a local government. The principles of development of interaction of the territorial community with the university in the conditions of decentralization (innovation orientation, openness, parity, coordination, complementarity, diversification) are determined. The advantages of the development of interaction of the territorial community with the university are determined. An algorithm of the development of interaction between the territorial community and the institution of higher education has been developed. It was found that the development of interaction of territorial communities with the institution of higher education will be achieved by creating a team of progressive educators of the university together with representatives of territorial communities with an active position; introduction of the system of interaction of the university with territorial communities of Luhansk region in mutually beneficial conditions; combining the efforts of local governments with the university to improve the living standards of every resident of the territorial communities in a cohesive, decentralized, competitive and democratic Ukraine; improving the education management system in the region in accordance with the leading European experience. The author determined that the development of interaction of the territorial community with the university contributes to the improvement of living conditions of community residents, development of an effective system of interaction, according to which various forms of interaction of the territorial community with the university, improving management in local governments, raising awareness of the population of communities in various spheres of life.

Key words: local self-government, interaction, territorial community, university, decentralization.

УДК 37.014.552:352(477.61)
DOI <https://doi.org/10.32843/ptm2663-5240-2021.23.13>

Кравченко О.І.

д. пед. наук, доцент,
професор кафедри публічної служби
та управління навчальними
й соціальними закладами
Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка

Постановка проблеми в загальному вигляді. У стратегіях розвитку сучасних територіальних громад провідною ідеєю визначається поліпшення умов життя мешканців громади, що особливо актуалізується в Луганській області в умовах продовження збройного конфлікту на території Донбасу. Один з способів

покращення життя мешканців територіальної громади в Луганській області уможливорюється за рахунок розвитку співпраці органів місцевого самоврядування із закладами вищої освіти в умовах децентралізації з урахуванням провідного світового досвіду. Сучасні процеси розвитку суспільства потребують орієнтації

на провідний зарубіжний досвід, який доводить необхідність розвитку співпраці органів місцевого самоврядування й освітніх установ на взаємовигідних умовах. У зв'язку з цим актуалізується питання налагодження співпраці територіальних громад з університетами з метою задоволення соціальних, освітніх і духовних потреб громадськості як важливого інструменту забезпечення комфортних умов життя мешканців громади.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питанню вдосконалення взаємодії держави та громадськості як суб'єктів формування й реалізації сімейної політики в Україні присвячено дослідження О. Антонової [1]; взаємодію органів місцевого самоврядування із суб'єктами волонтерської діяльності в соціальній роботі розкрито в праці І. Івженко [2]; О. Михайловська вивчає деякі аспекти комунікативної взаємодії органів місцевого самоврядування та громадськості [4]. В. Ілюстре (V. Ilustre), А. Лопез (A. Lyppez), Б. Мойли (B. Moely), А. Харт (A. Hart), С. Носмор (S. Northmore), Х. Гехард (C. Gerhardt), П. Родригес (P. Rodriguez), Б. Джонгблуд (B. Jongbloed), Дж. Ендерс (J. Enders), С. Салерно (C. Salerno) досліджують проблему взаємодії університету з територіальними громадами в Європі та США [5; 6; 7]. Проте проблема розвитку взаємодії територіальної громади із закладом вищої освіти залишається поза увагою вітчизняних науковців.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Сьогодні такий аспект, як розвиток взаємодії територіальних громад, знаходиться на початку запровадження. Концепція розвитку взаємодії територіальної громади із закладом вищої освіти визначає систему поглядів щодо вивчення соціальних і культурних потреб мешканців громади та розроблення заходів з боку органів місцевого самоврядування щодо налагодження спільної праці з університетом. Партнерство університету з територіальними громадами є пріоритетним напрямом в університетах Європи та США. Європейські й американські університети будують співпрацю з територіальними громадами на підставі укладання угод про співробітництво, визначають спільні пріоритетні напрями розвитку громади й освітньої установи, забезпечують покращення якості життя мешканців громади шляхом оперативного реагування на виклики сьогодення.

Мета статті полягає в узагальненні особливостей розвитку взаємодії територіальної громади із закладом вищої освіти на прикладі Луганської області.

Виклад основного матеріалу. Основною проблемою сучасних територіальних громад,

яка підлягає негайному розв'язанню, є підвищення конкурентоспроможності громади з урахуванням потреб населення. З огляду на це, актуалізується діяльність, пов'язана зі створенням умов плідної взаємодії університету з територіальними громадами на взаємовигідних умовах у різних сферах (сталий розвиток, економічний розвиток територій, охорона здоров'я, соціальний захист, подолання соціальної нерівності й дискримінації, культура, освіта).

Ініціатором розвитку взаємодії територіальної громади з університетом може бути як безпосередньо територіальна громада, так і заклад вищої освіти. Установлення партнерських відносин між територіальними громадами та закладом вищої освіти має відбуватися шляхом упровадження певної системи. Якщо ініціатором є університет, то заклад вищої освіти може пропонувати територіальній громаді такі форми взаємодії: залучення провідних науковців університету до розроблення програм економічного розвитку територіальних громад у різних галузях (сільське господарство, туризм, освіта тощо); запровадження інвестиційних та інноваційних проєктів, створення соціальних підприємств, забезпечення стартового фінансування проєктів; поширення нових технологій підприємницької, управлінської, громадської діяльності; розроблення стратегії розвитку територіальних громад; укладання угод щодо підготовки фахівців, підвищення кваліфікації; участь у громадських проєктах, пов'язаних із продуктивним землеробством, кращим садівництвом та управлінням природними ресурсами, зі здоровим харчуванням і старінням, зміцненням сімей, особистими фінансами чи розвитком молоді, з відкриттям бізнесу, оновленням місцевої економіки; здійснення соціологічних досліджень, спрямованих на вивчення сучасного стану та напрямів поліпшення життєдіяльності громади; організація культурних і спортивних заходів із запрошенням голів територіальних громад і місцевих лідерів; здійснення опису історії громади (та окремих селищ); проведення розкопок і створення музеїв під відкритим небом; створення спільних хорових, танцювальних, театральних колективів; аналіз стану освіти в громаді; розробка планів і програм розвитку освіти; участь у підготовці грантових пропозицій розвитку освіти; участь у підготовці рішень територіальних громад з проблем освіти; підготовка проєктних і грантових заявок з розкритої громади; організація додаткової освіти для різних категорій працівників: поліцейських, пожежників, медичних працівників, фермерів, учителів, вихователів,

програм розвитку лідерів тощо; викладання дисциплін у закладах середньої освіти; розроблення програм шкільних дисциплін; організація лекцій з актуальних проблем; проведення відкритих дверей університету в територіальних громадах; здійснення експертиз розвитку окремих сфер територіальних громад, діяльності освітніх закладів; організація навчальних тренінгів на замовлення; підготовка публічних службовців органів місцевого самоврядування в межах магістратури «Публічне управління та адміністрування»; залучення школярів до наукових досліджень, що здійснюється в межах університету; налагодження зв'язків зі стейкхолдерами університету; взаємний обмін інформацією щодо планування розвитку територіальних громад і закладу вищої освіти; створення платформ для спілкування та зв'язку між університетом і різними групами населення в громадах; участь в оцінці працівників територіальних громад, кандидатів на посади; розробка методик опитування мешканців громади, зокрема проведення моніторингу громадської думки з певних питань; упровадження форм щодо залучення мешканців територіальних громад до обговорення та прийняття рішень щодо розвитку університету; створення організаційної структури взаємодії із представників університету й територіальних громад (у формі ради тощо), офісів соціального й економічного аналізу даних, центрів прикладних досліджень; допомога в здійсненні оптимізації мережі освітніх закладів; розроблення пропозицій з питань вивчення потреб територіальних громад; волонтерська діяльність; соціально-педагогічна робота з превенції соціального сирітства в територіальних громадах [3].

Коли орган місцевого самоврядування певної територіальної громади ініціює взаємодію з освітньою установою, постає необхідність у дослідженні готовності університету до практичної реалізації можливих форм взаємодії.

Нові умови життя створюють підстави для зосередження соціальних впливів на особисто орієнтованому підході, необхідності гуманного ставлення до особистості, урахування в соціальній роботі індивідуальних можливостей особистості, її потреб, цінностей, уподобань, усієї сукупності впливів на різних рівнях суспільного життя [2, с. 137].

Розвиток взаємодії територіальних громад Луганської області з освітньою установою сприяє розробленню концептуального та інформаційного підґрунтя взаємодії університету з територіальними громадами; дослідженню готовності взаємодії університету з територіальними громадами; створенню

інфраструктури (персонал, обладнання, програмне забезпечення, інформаційні ресурси) для ефективної та взаємовигідної співпраці університету з територіальними громадами.

Розвиток взаємодії територіальних громад допоможе університету диверсифікувати напрями діяльності відповідно до потреб територіальних громад; сприятиме розвитку професійних компетенцій професорсько-викладацького складу в процесі здійснення різних форм взаємодії з територіальними громадами, дасть змогу підвищити якість наукових досліджень, сприятиме налагодженню зв'язків з роботодавцями; дасть університету можливості збагатитися новими знаннями і кращим досвідом щодо взаємодії з територіальними громадами, удосконалити й розширити спектр навчальних курсів, започаткувати експорт власних послуг і підвищити його привабливість для зовнішнього та внутрішнього середовища, зокрема сформувати підґрунтя для участі в зарубіжних проектах, пов'язаних із розвитком територіальних громад в Україні, забезпечити подальшу інтеграцію українських університетів у міжнародний освітній і науковий простір.

О. Михайловська говорить про необхідність удосконалення механізму комунікативної взаємодії між органами самоврядування та громадою, зокрема потрібно розробляти шляхи впровадження принципу партнерської взаємодії, що передбачає не тільки інформування населення, а й налагодження ефективного зворотного зв'язку, проведення відповідної роз'яснювальної роботи, установа громадянського контролю та сприяння «громадській просвіті» [4, с. 62]. На думку О. Антонової, невирішеними проблемами залишаються низький рівень підтримки державою соціально-трудова активності сімей із дітьми, зокрема несформована політика заохочення працездатних членів сімей із дітьми до повернення на ринок праці; забезпечення таємниці усиновлення та права дитини знати своє походження, адже Конвенцією про права дитини закріплено право дитини знати своїх батьків, наскільки це можливо, що здебільшого означає використання всіх доступних і передбачених законом засобів [1, с. 62].

В. Ілюстре (V. Ilustre), А. Лопез (A. Lypez), Б. Мойлі (B. Moely), А. Харт (A. Hart), С. Носмор (S. Northmore), Х. Гехард (C. Gerhardt), П. Родригес (P. Rodriguez), Б. Джонгблуд (B. Jongbloed), Дж. Ендерс (J. Enders), С. Салерно (C. Salerno) зазначають, що розвиток взаємодії закладів вищої освіти й територіальних громад дає змогу значно покращити надання освітніх і здійснення передових дослід-

джен у сфері публічного управління й економічного розвитку певної території [5; 6; 7].

Основні принципи розвитку взаємодії територіальних громад з університетом полягають у:

- інноваційній спрямованості – взаємодії закладу вищої освіти з територіальними громадами – новий напрям у підвищенні конкурентоспроможності університету в певному стратегічному сегменті та підвищенні якості життя мешканців громади;

- відкритості – забезпечення залучення стейкхолдерів як основних замовників послуг університету до забезпечення співпраці університету з територіальними громадами;

- паритетності – створення рівних можливостей для висловлення позицій органів місцевого самоврядування та закладу вищої освіти;

- координації – взаємозв'язок та узгодженість розвитку університету відповідно до розвитку територіальних громад;

- доповнюваності – забезпечення взаємозв'язку науки, освіти, виробництва, фінансових і людських ресурсів у розвитку інноваційної діяльності;

- диверсифікації – можливість створення нових видів діяльності закладу вищої освіти відповідно до потреб територіальних громад.

Розвиток взаємодії територіальних громад із закладом вищої освіти досягатиметься шляхом створення команди прогресивних освітян університету спільно з представниками територіальних громад з активною позицією; розроблення й упровадження системи взаємодії закладу вищої освіти з територіальними громадами Луганської області на взаємовигідних умовах; об'єднання зусиль органів місцевого самоврядування із закладом вищої освіти щодо підвищення рівня життя кожного мешканця області в згуртованій, децентралізованій, конкурентоспроможній і демократичній Україні; удосконалення системи управління освітою в регіоні відповідно до провідного європейського досвіду.

Сьогодні в ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» активно розробляється система взаємодії закладу вищої освіти з територіальними громадами Луганської області; визначаються можливі форми взаємодії університету з органами місцевого самоврядування; здійснюються наукові дослідження у сфері взаємодії університету з територіальними громадами.

Перевагами розвитку взаємодії територіальної громади із закладом вищої освіти на прикладі Луганської області для університету є:

- забезпечення ефективної координації розвитку закладу вищої освіти відповідно до потреб територіальних громад у регіоні;

- удосконалення системи прогнозування та стратегічного управління закладом вищої освіти відповідно до результатів систематичного аналізування діяльності територіальних громад у регіоні;

- упровадження провідного європейського досвіду взаємодії закладів вищої освіти з територіальними громадами;

- застосування програмно-цільового підходу до визначення обсягів фінансових і матеріально-технічних ресурсів, необхідних для забезпечення ефективної взаємодії закладу вищої освіти з територіальними громадами.

- підвищення фахового рівня персоналу університету, забезпечення його високої мотивації до належного виконання завдань за призначенням;

- посилення спроможностей закладу вищої освіти у формуванні негайного реагування на виклики сьогодення у сфері освіти;

- забезпечення популяризації закладу вищої освіти в регіоні;

- формування інноваційної моделі розвитку закладу вищої освіти на основі забезпечення взаємодії університету з територіальними громадами;

- упровадження новітніх форм взаємодії закладу вищої освіти з територіальними громадами;

- забезпечення тісних зв'язків закладу вищої освіти з територіальними громадами;

- здійснення наукових досліджень, присвячених розвитку взаємодії закладу вищої освіти з територіальними громадами.

Перевагами розвитку взаємодії територіальної громади із закладом вищої освіти на прикладі Луганської області для громади є:

- а) покращення умов життя мешканців громади внаслідок задоволення їхніх соціальних, освітніх і культурних потреб;

- б) залучення інтелектуального потенціалу університету для розв'язання проблем соціально-економічного розвитку території, формування позитивного іміджу громади.

Розвиток взаємодії закладу вищої освіти з територіальними громадами в умовах децентралізації влади на прикладі Луганської області має відбуватися за таким алгоритмом:

- 1) ініціювання університетом щодо впровадження різних форм взаємодії з територіальними громадами Луганської області;

- 2) проведення нарад (онлайн за необхідністю) керівного складу університету й керівників територіальних громад з метою встановлення зв'язків щодо розвитку співпраці;

- 3) організація опитування в територіальних громадах щодо з'ясування найбільш дієвих форм взаємодії університету з територіальними громадами;

4) обговорення найбільш доцільних форм взаємодії університету з територіальними громадами;

5) розроблення нормативних документів щодо взаємодії закладу вищої освіти з територіальними громадами на рівні університету;

6) створення сектору забезпечення взаємодії закладу вищої освіти з територіальними громадами в межах університету;

7) укладання угод про співпрацю між закладом вищої освіти й територіальними громадами на взаємовигідних умовах.

Завдяки розвитку взаємодії розвитку територіальної громади із закладом вищої освіти уможлиблюється досягнути таких результатів: формування цілісної системи взаємодії закладу вищої освіти з територіальними громадами як ефективного інструменту для своєчасного й гарантованого реагування на виникнення кризових ситуацій, що загрожують розвитку університету або громаді; посилення дієздатності територіальної громади шляхом залучення інтелектуального потенціалу університету; забезпечення цілісного функціонального об'єднання, розвиток якого здійснюється на основі уніфікованої системи планування в рамках досягнення спільних спроможностей, здатних адекватно і гнучко реагувати на комплексний характер актуальних викликів сьогодення.

Висновки. Розвиток взаємодії територіальної громади із закладом вищої освіти в умовах децентралізації базується на принципах інноваційної спрямованості, відкритості, паритетності, координації, доповнюваності, диверсифікації. Визначено, що розвиток взаємодії територіальної громади із закладом вищої освіти сприяє покращенню умов життя

мешканців громади, розробленню ефективної системи взаємодії, відповідно до якої мають бути впроваджені різні форми взаємодії територіальної громади з університетом, удосконаленню управління в органах місцевого самоврядування, підвищенню обізнаності населення громад у різних сферах життєдіяльності.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Антонова О.Р. Взаємодія держави з громадською у формуванні та реалізації сімейної політики в Україні : автореф. дис. ... докт. наук з держ. упр. : 25.00.01. Київ, 2020. 40 с.
2. Івженко І.Б. Взаємодія органів місцевого самоврядування із суб'єктами волонтерської діяльності у соціальній роботі : дис. ... канд. наук з держ. упр. : 25.00.04 / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. Київ, 2019. 249 с.
3. Кравченко О.І., Хриков Є.М., Васиньова Н.С. Форми взаємодії закладу вищої освіти з територіальними громадами. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка*. 2021. № 1 (339). Ч. І. С. 167–176.
4. Михайловська О.В. Деякі аспекти комунікативної взаємодії органів місцевого самоврядування та громадськості. *Науковий вісник Полісся*. 2016. № 1 (5). С. 56–63.
5. Developing Access between Universities and Local Community Groups: A University Helpdeskin Action / A. Hart, S. Northmore, C. Gerhardt, P. Rodriguez. *Journal of Higher Education Outreach and Engagement*. 2009. V. 13. № 3. P. 45.
6. Ilustre V., López A.M., Moely B.E. Conceptualizing, Building, and Evaluating University Practices for Community Engagement. *Journal of Higher Education Outreach & Engagemen*. 2012. Vol. 16. № 4. P. 129–165.
7. Jongbloed B., Enders J., Salerno C. Higher education and its communities: Interconnections, interdependencies and a research agenda. *High Educ.* 2008. № 56. P. 303–324.